

Exam. Code: 0403
Sub. Code: 25874

2125

**M.A. (Sociology)-Third Semester
SOC-O-937: Sociology of Education
(In all mediums)**

Time allowed: 3 Hours

Max. Marks: 80

NOTE: Attempt five questions in all, including Question No. I which is compulsory and selecting one question from each Unit.

x-x-x

I. Answer the following in about 30-35 words each:-

- a) Need for Education
- b) Role of education in cultural reproduction
- c) Functional perspective on education
- d) Social Development
- e) Empowerment of Women
- f) Education and STs
- g) Why Affirmative action?
- h) Define Educational Policy.
- i) Discrimination in education
- j) Lower class and education

(10×2)

UNIT - I

- II. Discuss the role of education in socialization and social reproduction of society. (15)
- III. To what extent views of Gandhi on education has brought changes in Indian Education system. (15)

UNIT - II

- IV. What is the role of education in empowerment of Marginalized communities? (15)
- V. Discuss any perspective on Role of Education in Social and Human Development. (15)

UNIT - III

- VI. Do you think NEP-2020 will help in Universalization of Elementary Education? (15)
- VII. The growth and expansion of Education in India have passed different stages. Comment. (15)

UNIT - IV

- VIII. Government is making all efforts to minimize gender-divide in education but discrimination in education still exists based on gender. Comment. (15)
- IX. Define social mobility. How education is contributing to social mobility. Support your answer with examples. (15)

x-x-x

(Hindi and Punjabi versions enclosed)

P.T.O.

(2)

नोट: किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक भाग (1-4) से एक-एक प्रश्न का चयन करें। प्रश्न-1 अनिवार्य है।

**_*_

- निम्नलिखित प्रश्नों (प्रत्येक) के उत्तर 30-35 शब्दों में लिखिए:-
(क) शिक्षा की आवश्यकता
(ख) सांस्कृतिक प्रतिक्रति में शिक्षा की भूमिका
(ग) शिक्षा पर कार्यात्मक परिप्रेक्ष्य
(घ) सामाजिक विकास
(ङ.) महिला सशक्तिकरण
(च) शिक्षा और अनुसूचित जनजातियाँ
(छ) सकारात्मक कार्यवाही क्यों?
(ज) शैक्षिक नीति की परिभाषा लिखिए।
(झ) शिक्षा में भेदभाव
(ञ) निम्न वर्ग और शिक्षा

भाग-1

- समाज के समाजीकरण और सामाजिक पुनरुत्पादन में शिक्षा की भूमिका का विश्लेषण कीजिए।
- शिक्षा पर गाँधी के विचारों ने भारतीय शिक्षा प्रणाली में किस हद तक परिवर्तन किए?

भाग-2

- हाशिए पर पड़े समुदायों के सशक्तिकरण में शिक्षा की क्या भूमिका है?
- सामाजिक और मानव विकास में शिक्षा की भूमिका पर किसी भी परिप्रेक्ष्य की व्याख्या कीजिए।

भाग-3

- क्या आपको लगता है कि एन.ई.पी.-२०२० प्रारंभिक शिक्षा के सार्वभौमिकरण में सहायक होगा?
- भारत में शिक्षा का विकास और विस्तार विभिन्न चरणों से गुजरा है। टिप्पणी लिखिए।

भाग-4

- सरकार शिक्षा में लैंगिक भेदभाव को कम करने के लिए हर संभव प्रयास कर रही है, लेकिन शिक्षा में लैंगिक भेदभाव अभी भी मौजूद है। टिप्पणी लिखिए।
- सामाजिक गतिशीलता की परिभाषा लिखिए। शिक्षा सामाजिक गतिशीलता में किस प्रकार योगदान दे रही है? उदाहरणों सहित अपने उत्तर की पुष्टि कीजिए।

**_*_

(3)

नोट: पूरा लंबा 1 लाइन में ही अਤੇ हरेक भाग (1-4) ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

**_*_

- ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (ਹਰੇਕ) ਦੇ ਉੱਤਰ 30-35 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ:-
(ੳ) ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ
(ਅ) ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਜਨਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
(ੲ) ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ
(ਸ) ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ
(ਹ) ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ
(ਕ) ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ
(ਖ) ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ?
(ਗ) ਵਿਦਿਅਕ ਨੀਤੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।
(ਘ) ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰਾ
(ਙ) ਹੇਠਲਾ ਵਰਗ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ

ਭਾਗ-1

- ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਜਨਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।
- ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-2

- ਵੱਚਤ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ?
- ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-3

- ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਨ.ਈ.ਪੀ.-2020 ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਰਵਵਿਆਪੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ?
- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਹੈ। ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ-4

- ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ-ਵੱਡ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰਾ ਅਜੇ ਵੀ ਲਿੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖੋ।
- ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ। ਸਿੱਖਿਆ ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ।

**_*_